

1. Obiekt

KARTA ZAŁOŻENIA

2. Czas powstania

pocz. XIX w.
1.20-te XX w.

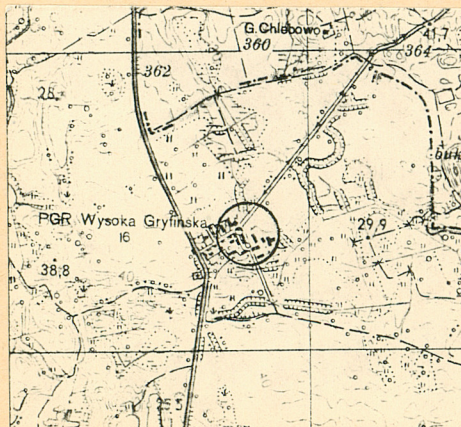
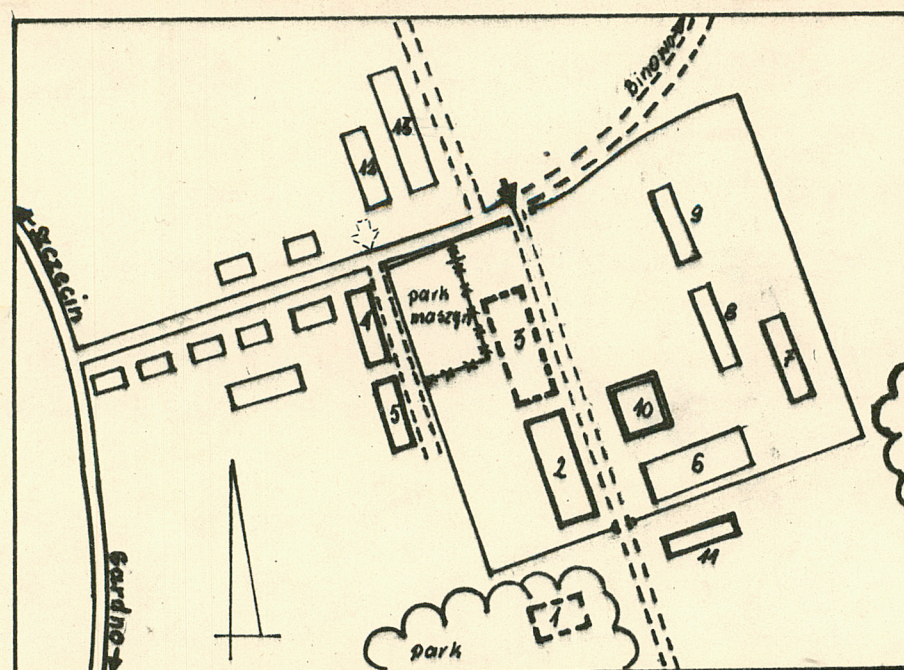
3. Miejscowość

WYSOKA GRYFIŃSKA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

1. Ślady ruin pałacu
2. Obora
3. Lokalizacja budynku gospodarczego
- 4, 5. Budynki mieszkalne „czworaki”
6. Obora
7. Stodoła
- 8, 9. Warsztaty i garaże
10. Staw p-poż.
11. Budynek mieszkalny
- 12, 13. Chlewnie

0 50 100 150

4. Adres

Wysoka Gryfińska

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo szczecińskie

gmina Gryfino pa. GRZYFINSKI

5. Poprzednie nazwy miejscowości
niem. do 1945 r.
Wittstock

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat Gryfino

8. Właściciel i jego adres
Kombinat Państwowych Gospo-
darstw Rolnych, Gardno

9. Użytkownik i jego adres
Zakład Hodowlany
Wysoka Gryfińska

10. Rejestr zabytków:

Nr data

Majątek mający 2354 morgi należał do domeny państwowej i zarządzany był przez Kołbacza. Wg umowy z 1794 r. podlegał generalnemu dzierżawcy Kołbacza - Gaebe. Później wykupił on te dobra na własność i w 1804 r. odsprzedał Heinrichowi Ludwigowi Schulzowi z sąsiedniego Chlebowia. W roku 1827 majątek, powiększony o dodatkowe morgi, został sprzedany Georgowi Hienrichowi Runge. W rękach rodziny Runge pozostał aż do lat 20-tych XX w.

W końcu XIX w., kiedy zarządzała majątkiem Minna Runge dobra wynosiły 592 ha /w tym 465 akrów ogrodu/ hodowano 37 koni, 51 sztuk bydła, 965 owiec i 64 świnie.

W okresie późniejszym produkcja zostaje bardzo ograniczona a majątek i gospodarstwo podupadają. Produkcja utrzymuje się na poziomie 20 koni, 70 sztuk bydła i 45 świń.

Ostatnim znanym właścicielem jest Georg Runge. Po roku 1920 majątek nie jest wymieniany w księgach adresowych.

Gospodarstwo jest zniszczone. Widać jeszcze ślady dawnych zabudowań pałacowych w parku /nr 1/ czy budynku gospodarskiego /nr 3/. Kształt pierwotnego podwórza gospodarczego nie jest jednak możliwy do odtworzenia.

sytuacja - założenie folwarczne jest usytuowane we wschodniej części wsi. Prowadzi do niego boczna droga, odchodząca prostopadle od przebiegającej południkowo drogi Szczecin - Gardno. Boczna ta droga przechodzi przez wieś i potem jako polna prowadzi do Binowa. Zabudowania współczesnej wsi ciągną się na zachód od dawnych budynków, a obiekty gospodarskie także na północ. Od strony wschodniej założenie otaczają pola, od południa rozciąga się dawne założenie parkowe, przecięte niewielkim strumieniem.

kompozycja - obecne założenie tworzy kompozycję rozproszoną i swobodną, pozbawioną charakterystycznych i porządkujących osi. Ogólnie zamyka się w rozległym prostokacie, którego boki wyznaczają budynki.

opis - Boki prostokąta podwórza gospodarczego tworzą: od wschodu - nowe budynki warsztatów i magazynu /nr 9,8/ oraz przesunięta nieco na wschód stodoła /nr 7/. Bok południowy wyznacza nowa obora /nr 6/. Bok zachodni tworzą stare budynki gospodarskie, z których do dziś pozostał tylko budynek dużej chlewni /nr 2/. Ciąg tych budynków kontynuuje, już po drugiej stronie drogi dojazdowej, nowy obiekt - chlewnia /nr 13/. Bok północny otwarty jest na drogę dojazdową ze wsi. Środek podwórza zajmuje staw przeciwpożarowy. Stare budynki mieszkalne przyjmują w stosunku do budynków podwórza położenie równoległe /czworaki nr 2,3/ południkowe, lub poprzeczne, równoleżnikowe /nr 11/. Ten ostatni dom ustawiony był po przeciwległej stronie drogi niż dwór, znajdujący się w południowo-zachodnim narożniku założenia. Dwór otoczony był parkiem, ale jego fasada otwierała się na teren gospodarstwa. Wzdłuż jego boku wschodniego biegnie stara droga, prowadząca w kierunku Gardna, która wcześniej była główną drogą dojazdową do założenia.

Droga dojazdowa biegnie wzdłuż północnego boku podwórza gospodarczego i odchodzi od niej prostopadła droga polna, prowadząca do parku wzdłuż budynku chlewni. Zamyka ją od strony drogi brama wjazdowa. Ślady drugiej, starej bramy zachowały się przy wjeździe do bocznej uliczki, prowadzącej do czworaków. Teren podwórza jest otoczony płotem z elementów betonowych. Podwórze porośnięte jest trawą i poprzecinane polnymi drogami umożliwiającymi dojazd do poszczególnych budynków.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa 8,75 ha /bez parku/	16. Przeznaczenie pierwotne hodowla bydła, trzody i owiec	17. Użytkowanie obecne hodowla trzody chlewnej i bydła
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Teren założenia został całkowicie przekształcony przez prowadzone tutaj prace budowlane. Od 1945 r. zostały zniszczone stare budynki gospodarskie /znany tylko nr 3/ i dwór. Powstało wiele nowych budynków - obory /nr 6/ i chlewnie /nr 12, 13/ magazyny i warsztaty, stodoła /7, 8, 9/. Prace budowlane prowadzone są nadal.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Założenie zachowane w szczątkowym stanie /jeden budynek gospodarski i trzy czworaki/. W obecnej sytuacji odtworzenie pierwotnego kształtu ani rozmiarów założenia nie jest możliwe. Założenie parkowe bardzo zdewastowane, zarośnięty teren nie pozwala na odczytanie dawnego układu. Resztki ruin w części południowej pozwalają na przypuszczenia lokalizację tam dworu. Pomimo to nie można określić relacji pomiędzy częścią rezydencjonalną a gospodarczą, zły zbyt mało pozostało budynków gospodarskich. Osobliwa forma południowej części obecnej chlewni /nr 2/ sugeruje, że był to pierwotnie budynek o odmiennym przeznaczeniu. Budynek przeznaczony jest do rozbiórki. 20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Z dawnego założenia nie pozostały już właściwie żadne ślady. Zagrożony budynek chlewni wymaga dokładniejszych badań. Uporządkowania wymaga park.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

brak

22. Bibliografia

H.Berghaus, Landbuch von Pommern und Rügen, Th.II, B.III, Stettin, 1870, s. 391

Nieckammer's Pommersches Adresbuch, rocznik 1892, 1905, 1914, 1920, 1929, 1939.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowywania, sygnatury)

Brak

24. Uwagi różne

brak

25. Opracował

tekst Ewa Soroka, 1990.04.21.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Ewa Soroka, 1990.04.15.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. Mirosław Piwocki, 1990.03.16.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów MNRiPRS w Szreniawie

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

2 wkładki do karty ewidencyjnej

1. Miejscowość

W Y S O K A GRYFIŃSKA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KARTA ZAŁOŻENIA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

c.d. nr 11, 13

widok ogólny założenia od strony bramy wjazdowej; od lewej widoczne są budynki warsztatów i garaży /nr 9,8/ obory /nr 6/ oraz szczyt starego budynku chlewni i obory /nr 2/

Wkładkę założył: Ewa Soroka, 1990.04.20.

(Imię, nazwisko, data)

Widok ogólny założenia z południa. Od lewej strony widoczny budynek nowej chlewni, szczyt starej chlewni /nr 2/ i fragment nowej obory /nr 6/

Miejsce przechowywania negatywów: MNRIPRS w Szreniawie

Wzór ODZ 1978 r.

Część południowa założenia - widoczne po prawej wzniesienie, kryjące resztki piwnic dawnego dworu oraz pozostałości parku

Obiekty, nie posiadające kart szczegółowych :

1/ Budynek mieszkalny nr 10-13, 14-17 /na planie nr 4, 5/. Usytuowany w zach. części dawnego założenia. Dwa budynki stojące równolegle przy bocznej drodze. Murowane z cegły, nietynkowane. Stropy drewniane, z podbitką trzcinową. Więźba dachowa drewniana. Dachy kryte dachówką karpiówką. Posadzki z wylewy cementowej, pokryte wykładzinami z tworzyw. Schody wewnętrzne drewniane. Okna drewniane, dwupółowe, skrzynowe, współczesne. Drzwi drewniane, płycinowe. Plan prostokąta wydłużonego w osi północ-południe. Rozplanowanie mieszkań symetryczne wzdłuż osi podłużnej i poprzecznej. Bryła jednokondygnacyjna, niepodpiwniczona, przekryta dachem półszczytowym z wystawkami, poddasze użytkowe. Elewacje przeprute regularnie rozmieszczonymi, prostokątnymi otworami okiennymi, częściowo przemurowanymi. W elewacji wschodniej znajdowała się para drzwi rozdzielona sześcioma oknami, elewacja jest dwunastoosiowa. Elewacje szczytowe posiadają parę okien w dachu. Elewacja zachodnia z drzwiami pośrodku i czterema oknami z każdej strony. Stan budynków dobry ale znacznie przebudowane.

widok od strony południowej

2/ Dom mieszkalny /czworak/ /na planie nr 11/, usytuowany w południowo-zach. części założenia, po przeciwnej stronie drogi, równolegle do dawnego dworu. Murowany z cegły, częściowo tynkowany. Stropy drewniane z podbitką trzcinową. Więźba drewniana, krokwiowo-płatwiowa. Dach kryty dachówką karpiówką. Okna prostokątne, czteropółowe, skrzynkowe, drewniane. Plan prostokąta wydłużonego w osi wsch.zach. z poprzecznym podziałem na cztery mieszkania. Bryła jednokondygnacyjna, niepodpiwniczona, przekryta dachem dwuspadowym. Elewacja północna z oknami i drzwiami zebranymi w parę, dwunastoosiowa. Elewacje szczytowe pozbawione otworów. Elewacja południowa przepruta jedynie oknami.

widok od strony zachodniej

dwa budynki mieszkalne /czworaki/

1. Miejscowość

W Y S O K A GRYFIŃSKA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KARTA ZAŁOŻENIA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

c.d. nr 11,13

3/ Chlewnia i obora /na planie nr 2/, usytuowana w zachodniej pierzei podwórza gospodarczego, równoległe do starzych budynków mieszkalnych. Od strony wschodniej znajduje się staw p.poż. Murowany z cegły, częściowo tynkowany. Stropy drewniane belkowe, w-sparte na słupach drewnianych. Więźba dachowa drewniana, krokwiowo-płatwiowa. Dach kryty dachówką karpiówką. Posadzki z wylewy cementowej. Okna czteropolowe, ze szczeblinami drewnianymi, pojedyncze. Drzwi drewniane, spagowo-deskowe, jedno i dwuskrzydłowe. Plan wydłużonego prostokąta w osi pn.-pd. z poprzecznie przebiegającymi gankami paszowymi i gnojowymi. Bryła dwukondygnacyjna, niepodpiwniczona, przekryta dachem dwuspadowym o stromym spadku połaci. W kierunku południowym na całej wysokości wysunięty wąski ryzalit zamknięty trójkątnym szczytem. Elewacje podzielone na kondygnacje przy pomocy gzymsu z wysuniętych cegieł. W elewacjach bocznych - wschodniej i zachodniej nieregularnie, naprzemiennie rozmieszczone otwory okienne i drzwiowe w dolnej partii /trzynastoosiowe/ oraz osiem otworów okiennych w górnej partii. Otwory zamknięte łukami odcinkowymi. Elewacja południowa z wysuniętym ryzalitem, w którym umieszczono parę półkoliście zamkniętych drzwi na dole i parę okien ponad nimi. W każdej z bocznych części znajdują się drzwi. Całość uzyskuje układ trójnawowy i wygląd zbliżony do budynku kościelnego. Elewacja północna pozbawiona otworów, ze śladami szczytu dachu dawniej znajdującego się tu budynku. Budynek bardzo zniszczony, z uszkodzeniami murów, bardzo zawilgoconych. Okna zniszczone. Stropy i więźba dachowa ze śladami działania drewnojadów, zmurzałe. Pokrycie dachu ubytkami, dachówki nadają się do wymiany. Wnętrze bardzo zaniedbane. W obecnej formie budynek powstał pod kon. XIX w. Należy zbadać, czy nie był to budynek kościelny.

widok od strony południowej

Wkładkę założył: Ewa Soroka, 1990.04.21.

(imię, nazwisko, data)

widok na elewację wschodnią

Miejsce przechowywania negatywów: MNRIPRS w Szreniawie

Wzór ODZ 1978 r.

szczyt północny ze śladami dachów
przylegającego budynku

widok od strony zachodniej